

ставлення до військової служби, бездіяльність військової влади, порушення правил несення бойового чергування, порушення правил несення прикордонної служби, порушення правил поведінки зі зброєю, а також речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення, розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв військовослужбовцями. Також унесено зміни щодо процесуального оформлення вчинення військових адміністративних правопорушень: так, командирам (начальникам) військових частин надано право складати адміністративні протоколи. Військовослужбовці за вчинення військових адміністративних правопорушень несуть відповідальність, передбачену главою 13-Б КУпАП, за умови, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність [3].

Отже, єдиною фактичною підставою притягнення військовослужбовців до адміністративної відповідальності є вчинення ними адміністративного проступку.

Список бібліографічних посилань

1. Ткаченко О.Г. Олійник В.С., Клименко С.В. Адміністративна відповідальність військовослужбовців за військові правопорушення. // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип. 3. Т. 2. С. 164—167.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців, надання командирам додаткових прав та покладення обов'язків в особливий період: Закон України від 05.02.2015 р. № 158-VIII. // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/158-19> (дата звернення 02.06.2017).

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X. // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 02.06.2017).

4. Про затвердження Інструкції про порядок і умови утримання засуджених, узятих під варту, та затриманих військовослужбовців: наказ Міністерства оборони України від 26.09.2013 р. № 656 (із змінами, внесеними згідно з наказами Міністерства оборони № 56 від 27.01.2017). // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1775-13> (дата звернення 02.06.2017).

Одержано 12.06.2017

УДК 347.962:342

Дмитро Юрійович ШПЕНОВ,

кандидат юридичних наук, заслужений юрист України, здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків

КВАЛІФІКАЦІЯ ТА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУДДІВ В УКРАЇНІ

Необхідною умовою для досягнення мети удосконалення служби суддів в Україні є підвищення рівня їх кваліфікації та компетентності. Це є чи не найбільш важливою умовою забезпечення справедливого та об'єктивного відправлення правосуддя та прийняття правосудних судових рішень.

Частково ця задача вирішується шляхом удосконалення положень відповідних законодавчих актів. Однак, крім того, існує потреба в провадженні комплексної роботи з суддівським кадрами, удосконаленні первинного добору кандидатів на посаду судді та трансформації системи вищої юридичної освіти для майбутніх суддів. Водночас, на сьогодні, законодавство України містить ряд прогалин та недоліків в означеній сфері, що викликає необхідність в його удосконаленні.

Наразі в Україні гостро постає проблема недостатнього рівня кваліфікації та компетентності суддів. При цьому, підвищення цього рівня має здійснюватися в таких напрямках: 1) удосконалення, розширення та тлумачення змісту кваліфікаційних вимог до кандидата на посаду судді, в тому числі, вимог щодо морально-етичних якостей; 2) трансформація фахової вищої юридичної освіти для майбутніх суддів; 3) підвищення рівня професійної культури та правосвідомості суддів; 4) удосконалення програми та визначення періодичності підвищення кваліфікації професійних суддів; 5) розвиток, накопичення та удосконалення застосування практичного суддівського досвіду; 6) запровадження обов'язкової атестації суддів.

В межах кожного з цих напрямків можна розробити відповідні способи, завдяки яким буде забезпечено підвищення рівня кваліфікації та компетентності суддів.

Так, перший напрямок передбачає законодавче закріплення повного та вичерпного переліку кваліфікаційних вимог до кандидата на посаду судді, включаючи вимоги до його морально-етичних якостей. Проведений аналіз законодавства України в досліджуваній сфері показує, що кваліфікаційно-правові вимоги до кандидата на посаду судді, визначені в чинному законодавстві України, не цілком відповідають принципам повноти та достатності. Такий висновок обумовлений тим, що, по-перше, в Законі «Про судоустрій і статус суддів» відсутня стаття, в якій комплексно визнаються кваліфікаційні вимоги до кандидата на посаду судді з урахуванням міжнародних документів, а по-друге, відсутній дієвий механізм перевірки всіх цих вимог. Тому, подальша робота щодо удосконалення законодавства в сфері регулювання добору кандидатів на посаду судді, має здійснюватись у напрямку розробки переліку кваліфікаційних вимог, що ставляться до кандидата на посаду судді, а також методики та порядку перевірки рівня правової культури та правосвідомості судді, його моральних та особистих якостей.

Вимоги до моральних якостей судді необхідно закріпити в Кодексі суддівської етики, який було запропоновано перейменувати на Кодекс морально-етичних вимог до судді. До таких якостей слід віднести: 1) добропорядність, тобто розважливе та розумне ставлення до інших осіб, не допущення образливих або таких, що принижують честь та гідність особи, дій та висловів; 2) справедливість передбачає наявність внутрішнього відчуття, переконання та потреби в збереженні рівноваги між правами та обов'язками кожного члена суспільства та усвідомлення їх рівності; 3) чесність, тобто відкрите та розумне вираження своїх дійсних намірів,

збереження власної гідності та достоїнства у взаємовідносинах з іншими особами; 4) непідкупність передбачає таку поведінку особи, яка відкидає будь-яку можливість неправомірного впливу на неї із корисливих мотивів, та яка не допускає провокацію хабарництва та хабарництва; 5) толерантність, тобто доброзичливе та розумне ставлення до інших осіб, усвідомлення індивідуальності кожної людини тощо.

Другою складовою особистих якостей судді (кандидата на посаду судді) є вимоги до етичності його поведінки. Ці вимоги в достатньому обсязі викладені в Кодексі суддівської етики (вимоги до поведінки судді під час здійснення правосуддя, вимоги до позасудової поведінки тощо), потребує лише уточнення методи їх перевірки.

Інтелектуальні здібності судді та кандидата на цю посаду беззаперечно повинні бути, якщо не високі, то за будь-яких умов, вищі за середній рівень. Адже, інтелектуальна складова особистості судді відіграє важливу роль на всіх етапах відправлення правосуддя, починаючи від прийняття заяви про відкриття провадження у справі і закінчуючи винесенням судового рішення. На кожному етапі судді доводиться приймати розумні та зважені рішення. Безумовно, без високого рівня інтелектуальних здібностей цього домогтись не можливо. Тому, висування вимог щодо достатнього інтелектуального рівня кандидата на посаду судді є об'єктивно обумовленою необхідністю.

Технічні навички кандидата на посаду судді повинні включати: 1) грамотне письмо; 2) знання та вміння складати процесуальні судові документи; 3) знання структурних складових документів тощо. Технічні навички є важливою складовою компетентності судді, оскільки в багатьох випадках докази подаються у документарній формі, і суддя має візуально оцінити відповідність форми документа законодавчим вимогам.

Організаторськими здібностями кандидата на посаду судді є вміння самостійно організовувати свою діяльність, розподіляти власний робочий час, а також організовувати роботу своїх помічників, секретаря судового засідання тощо.

Пропонуємо розробити Методику перевірки рівня особистих та морально-етичних якостей кандидата на посаду судді. В цій методиці, крім відібрання психологічних тестів, визначення порядку їх проведення, необхідно регламентувати такий спосіб формування комісії з проведення психологічного тестування кандидатів на посади суддів, який виключав би можливість допуску до складу цієї комісії непрофесійних психологів. Тому, слід чітко визначити вимоги до членів цієї комісії, а також заздалегідь сформувати шкалу психологічних якостей кандидата на посаду судді, в межах якої він вважається таким, що володіє достатнім їх рівнем. Це необхідно для того, щоб виключити суб'єктивізм членів комісії у прийнятті рішень про відповідність кандидата на посаду судді відповідним вимогам до рівня їх морально-етичних та особистих якостей.

Правова культура судді визначає характер його поведінки відповідно до рівня правосвідомості, тобто це практичне втілення знань з різних

галузей права, навичок правозастосування та власного емоційно-вольового відношення до відповідних правових норм та необхідності їх дотримання. Правова культура відображає те, на скільки суддя може діяти у кожній конкретній ситуації у відповідності з власними переконаннями і поглядами, власним світоглядом, і чи відносяться ці переконання та світогляд допустимим у суспільстві морально-етичним нормам, а також правовим нормам.

Для розвитку та підвищення рівня правової культури та правосвідомості судді необхідно комплексно підходити до проблеми виховання суддів. І, зокрема, слід приділяти належну увагу підготовці програми для підвищення кваліфікації професійних суддів, а також установити періодичність їх обов'язкового навчання.

При здійсненні самостійної роботи суддя, перш за все, повинен розвивати, накопичувати та удосконалювати власний практичний суддівський досвід для його подальшого застосування у своїй діяльності.

При узагальненні і систематизації власного досвіду суддя повинен враховувати відповідні рекомендації Верховного Суду України, що викладені в його постановках. Поступово формуючи та удосконалюючи свій досвід в сфері праворозуміння та правозастосування, суддя повинен мати можливість обговорювати окремі спірні та неоднозначні питання в цій сфері зі своїми колегами, науковцями та іншими фахівцями в галузі права. Для цього, доцільно періодично організовувати та проводити наради та конференції за участю суддів, юристів, науковців не тільки на загальнодержавному, але і локальному рівні (на рівні окремого суду або декількох судів міста чи області). Організація таких заходів має здійснюватись головою суду за сприянням керівництва територіального управління Державної судової адміністрації.

Отже, розвиток форм підвищення кваліфікації судді є важливим напрямком забезпеченням високого рівня його професійності та компетентності. Однак, будь-яка робота повинна бути належним чином оціненою. Тому, для підтримання високого рівня кваліфікації та компетентності суддів необхідне також запровадження періодичної обов'язкової атестації суддів з метою оцінки їх знань, морально-етичних якостей тощо.

Запропоновані шляхи підвищення рівня кваліфікації та компетентності судді в кожному з напрямків потребують відповідного законодавчого оформлення. Тільки з моменту прийняття відповідних змін та доповнень до законодавчих актів та розробки методик та рекомендацій в кожній з розглянутих сфер, можна вести мову про практичну націленість держави на вирішення проблеми забезпечення судової влади професійними суддівськими кадрами. Адже, як зазначено в Конституції та Законі «Про судоустрій і статус суддів», судді є незалежними і підкорюються лише закону. Отже, забезпечення високого рівня кваліфікації суддів має розпочатися саме з законодавчих змін.

Одержано 12.06.2017